

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Austerheim

Emne: Bordskikk til kvardag

Bygdelag: Symevåg

Oppskr. av: Lars Aukon Sæheim

Gard: Symevåg

(adresse): Symevåg

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1 Gjeldre tider hadde ein alltid eit langbord i stova og der sat heile huslyden og tok ein sine mål. Sed.
- 2 På desse tider sat heile huslyden ved same bordet og dette er ennå ålmen skikk her.
- 3 Skende det seg at ein åt på kjøkenet så åt dei på same tid både husbondsfekket og tenarane
- 4 Både husbondsfekket og tenarar fekk same maten.
- 5 Om ein hadde både kjøkenet og stova, så åt ein som regel i stova
- 6 For var det slik at hjå stoffeuket i bygda åt sjøvefekket i stova, men tenarane åt på kjøkenet. Dette kjem meir ut av skikk no.
- 7 Alle hadde sine faste plassar ved bordet. Husbonden gjer val i høysalet. Kom på andre sida av bordet til møtes med husbonden, og så dei

riindt, kring.

8 Gamle folk sier at da' dei var sma' la'et dei sta' ved bordet na' dei var i skulealderen. men dette er heilt seult no. Kanskje er det 60 - 70 ar sidan no.

9 Husbondens seu plass heiter fram- leis hoysalet.

11 For var ein ikke sa' noye med a' vaske hendene sine for ein at, men i det siste har det vorte betu' dri raden har kome dei siste tjue ara, og det er vel skutane som ^{har} gjort mykje for dette. At man folka at med luva pa' hovedet kan ingen laegsa no.

12 For fidi' se' femti sidan var det skett at alle av same greide og- sjupefaket. Dei hadde heller ikke kopp kvar for seg, men hadde eet fat med mjok i; sa' tok ein graut i skeia og diippa ned i mjokfaket. Den lida hadde ein fat av tre.

No' drakk ein av koppen eller kvatt som ein et, eller dersom grauten er varm sa' ser ein ogsa' mjoka var. Kvar har no' ^{sin} talett og kvar sin kopp. Det var ikke at kaffi- dukkenya tok li' at kvar fekk sin drukk-kopp.

13 Ein kunne siene lida setja gryta pa' bordet, med eit kvatt lide underlag, eller sa' auske ein grauten opp. eit stort fat

4961

14 Ein bruka mykje á leggja smør, josteko
og fisk mellom flakbrødsstykkja til
stunde mil. Deili vott retna for
god mat, og del vott mykje bruka
til kveldsmat om laurdagskveldane.
Ein hong eit godt mat etke
alt stund i veka. Deili balla
dei á laga beke. Men kvor fekk
ikkj eta så mykje smør som
ein ville. Slismora ta ein klapp
~~smør~~ til kvor dei til på flakbrød-
leiven.

15 Del vott ikkje retna for god skikk
á ha sukkerbein i smettnes
medan ein drakk kaffi.

16 Til hverdags var det som regel
at ein slo kaffen på taflet
og drakk av det, han kasta mykje
smarore dá. Men var ein i grav-
ferd eller bydlaup eller anna
gjestebod, så måtte ein sjá
kvor andre gjorde, gjorde, og dá
måtte ein passa på á^g ikkje
gjorde noko uskikk.

17 Del var lenge for gaffelen ^{var} tekni
bruk alment bring om. Bygdene
Kavok, berre mi til ei sidan
han kom i bruk var alt. For 30-
til 40 år sidan hadde bygdefolk
ikkj gaffel på brødet. De hadde
berre kniv, elles at dei med
hendene.

18 Ved same høve brukte menne-
ne tale kniven, d. á skrapa av
bylbeina. Då kunne dei skrapa

4961

4

av kjøt og gjern du he dei andre
ved bordet.

19 Dei som var på stave at dei kenne
ne eta gjilae hadde kross si skei,
ha var både av horn og tre, mest
av horn. På veggen var dei ei
rekke og der var hol he kross skei.
Når kvad hadde sket, så slukke ein
av skua og stakk henne ned i
hullet. For ein 70-ke älta ai sedan
tok ein he ai vaaka skuene. Same
hadde dei vare i byen hos bra folk
i teneste og kom heim med nye
skikkel, roten og veit gamle folk
som ikke ville fjerna seg i det.
Dess bruke hørskier og slukke
av henne all sin dag.

20 Deha kring 60-70 ai sedan
ein gjakk over he steisdy talletke-
ner. For bruke ein he talar kross
Edle kvad gjakk ein over he dyupe
talar kross he ai ha graut på
men det var lenge for trefaba
gjakk heil ut. He ute ved kys-
ten foga ein ikke trefaba og ut
men det kom folk fra fjellkydene
og selde dei. Kein fekk så mykje
skorn for ut fet som fadet tok.

21 For sida bruke ein ikke bord-
duk på bordet he kvardags. Lang
bordet var sandskura slik som
gavel. Ja mange stader hadde
ein ikke bordduk i det heile.
Fikk ein så ein kvad duk, så
hadde dei han bene på bordet he

5
gjestebud, eller snø det kom framman-
de. Han lag aldri på bordet mel-
lom måltida.

No har ein som regel ^{lundeppae} på
bordet og no ein skal eta så har
ein vaksduk på dei kvardags. I ei
søndag har ein som regel kvit
duk på.

23. Det var like om maten for i
tida, og kvor fekk ikkje farsna
seg som ein ville. Det var
hús mora som delte ut
mat dei alle. Tyrot var det
húsfaun som fekk, så var det
tenarane og borna. Dette bukte
dei å etla ut maten.

24. Det var hús mora delte ut all
maten både brød, kake, smør
og flakbrød, og det var det helle like
av. Menne og dei sterke borna
som hadde tung arbeid skulle
ha mest, og elles vort det etla
ut eller kvort som ho tykte dei
andre trøy. Men det var barne-
rike huskydofor i tida og det
var mange gonger at kvort
húsfaun eller dei andre fekk eta
seg medde. Mange gamle folk
har fortald meg kor dei svakt
medan dei var små.

26. Når barna so tre-fire år er dei
utan hjelp. Det kunne vera både
far og mor og eldre syskin
som hjelpte dei minste.

6
27. Det var læmment at een foy maten
tic dei minste. Dette held seg
svært lenge, serleg dersom det var
ei gamle bestemma i husef, så
ville ho ha det på gamle
måten dersom ho skulle med
børna.

Medan børna låg i vaggå foy
dei kringles eller hadde grauf
i sel lekkeflokkje som barnet
sægg på medan det låg i vaggå.

Dette kalla dei låta. Eg kan

godt hugga at børna låg i

vaggå foy sægg på låta

28 Det har vore skikk tic denne
sida at ^{unn}les eller syng for ma-
ten. Ein les for det meste. Det
kunne vera både stille og låg
lesing. I sume hus var det
huffaren som las, andre
sida kunne børna. Men
i sume hus har skikken gått
ut, det er helst slike stader det
det berre er vaksne fukk i husef.

29 Dersom det var stille å
tala med bordet så måtte
det vera dei vaksne som gjor-
de det, børna skulle helst låta

30 At le med bordet var halde
for ein stygg uskikk.

31 Det var helst forbode å syng
gå ved bordet. Ent munn-
held på desse hørtar lyg så slik:
Mannen viske ikkje at kjer-
ringa var gaten for ho song ved bordet

33 På sume stode sa borra tokk for maten tie foredra, men det var ikke aiment.

34 När ein framande kom inn midan fæket at, sa han signe maten, eller ogsa, vel beklome.

35 Ein framande som kom inn midan ein at vott slundom beder tie bords, dersom dei tykke dei hadde rekkeleg med med mat, og god mat.

När sa den framande hadde ste, tok han alle som var i huse. handa og tokk for maten.

Da bruker han a' sia slik;

Da Takk og ora for maten.

Tie dei minste borra sa han takk og pris.

36 Det var ikke alltid at framande de tokk mat, dersom han gjekk mellom gardane, men skyldfrok og byeningar var mest alltid bedne inn.

37 Noke ekstra traktement for nokon framande var meir sjeldan.

38 Ni ein hadde ikke alltid ein kopp kaffi til den som kom innom og ein hadde heller ikke byelen på tie kvar tid.

39 Dersom ein framande kom inn og tokk mat måtte han alltid eta i stova. Da snakke hús faren eta saman med han. Dersom ikke hús faren var heime

Så var det hüsmda som
heldt gjesten med selskap.

40 Derom gjesten fekk mat, så
måtte han fordyne seg av det
som var sett til han på bordet.

Gjolt om ikke maken smaka
så måtte han aldri lata hus-
bondsfolketa merka det. Og han
let seg gjerne nøya til å fordy-
ne seg.

41 Det var ikke alltid at nokon
av husbondsfolketa var inne med
gjesten, heller ikke nokon av hus-
bonden. Det kunne vera i kor-
daske om arbeidstid så ikke nokon
brøtke tid. Så fordynte gjesten
seg alene

4961